

Govor zamjenika visokog predstavnika, Patrice Dreiski na konferenciji o regulatornim tijelima i mrežnim industrijama

*Gospodine predsjedavajući Vijeća ministara,
poštovani ministri,
gospodine Heimleru, gospodine Alteru,
dame i gospodo,*

izuzetno mi je veliko zadovoljstvo da vas danas ovdje pozdravim. Kalibar i viok položaj učesnika ove konferencije svjedoče o bitnoj činjenici da su odlučujući faktori u Bosni i Hercegovini svjesni da su efikasna regulatorna tijela središnji element prosperitetne tržišne privrede. Želio bih na početku izraziti iskrenu zahvalnost Švicarskoj agenciji za razvoj, koja je financirala današnju konferenciju i na taj način inicirala dijalog između međunarodnih i domaćih agencija o ovoj ključnoj temi, za koji se nadam da će biti stalan i plodonosan. Također bih želio da zahvalim OECD-u, koji je organizirao ovu konferenciju zajedno sa OHR-om, te bih se želio posebno zahvaliti mom kolegi iz OHR-a Richardu Westleru, koji je savršeno proveo pripreme za ovu konferenciju.

U toku jutarnjeg dijela ove konferencije razmotriće se odnos između političkih i regulatornih tijela – zašto je od ključne važnosti da regulatorna tijela budu slobodna od političkog uplitanja, i kako osigurati tu slobodu putem institucionalnih tehnika koje se drugdje u svijetu uspješno primjenjuju.

Na popodnevnoj sesiji razmotriće se načini na koje efikasna regulatorna tijela štite i redovno unapređuju dobrobiti ekonomske liberalizacije. Kao što se vidi i iz samog naziva ove konferencije, bavićemo se mrežnim industrijama – transportom, telekomunikacijama, elektrodistribucijom – ali principi efikasnog reguliranja primjenjuju se i na mnoge druge sektore, od bankarstva do maloprodaje u supermarketima, što znači da ova je konferencija značajna za cjelokupnu bosanskohercegovačku ekonomiju.

Efikasna i neovisna regulatorna tijela nisu luksuz; ona nisu nešto što zemlje sebi mogu priuštiti tek kada im privreda već postane prosperitetna. Ona su prije svega neophodna da bi ekonomija uopšte počela prosperirati. Regulatorna tijela pomažu tržištu da funkcioniše, i to tako što osigurava da prirodni monopoli potrošačima pruže optimalne cijene i usluge, te osigurava da se u strateškim sektorima kao što su komunalne usluge uspostave jednake startne pozicije za sve, kako bi se preduzećima omogućilo da posluju u uvjetima korektne konkurencije.

Dio komunističkog naslijeđa u BiH čini postojeća intervencionistička poslovna kultura, u kojoj se reguliranje u ekonomiji tradicionalno smatra sredstvom *kontrole*. Model političke kontrole koja donosi prihod nije moguće prenijeti u tržišnu privredu. Pokušaji da se ovaj model iz starog sistema prenese na tržište koje je u BiH tek u povoju, destimulira preduzetnički dinamizam, koji je neophodan za otvaranje radnih mjesta i poboljšanje životnog standarda stanovništva.

Monopoli koji nisu korektno regulirani – ili su pak regulirani prema staromodnom modelu političke kontrole – mogu vladajućim strukturama poslužiti kao kratkoročan izvor prihoda ali oni dugoročno rezultiraju nezadovoljstvom potrošača i sve manjim prihodima. Stvarajući iste startne pozicije za sve i stimulirajući konkurentnost, regulatorna tijela osiguravaju, između ostalog, ulaganja u infrastrukturu i istraživanja, te stimuliraju preduzeća da uvođe inovacije i da svoje proizvode potrošačima dostavljaju efikasno i ekonomično. Dugoročno gledano, od toga svi imaju koristi – potrošači, vladajuće strukture i samim preduzećima.

Posao regulatornih organa ne sastoji se samo od toga da određuju cijene koje će monopoli naplaćivati. Ukoliko bi to bio sav njihov zadatak, njihov bi učinak bio beznačajan. Oni su dio šire ekonomske preobrazbe, u koju je uključena i privatizacija. Regulatorna tijela osiguravaju da tržišna ekonomija služi interesima svih građana. Njih ne treba gledati kao da su u funkciji kontrole; ona su tu da budu u funkciji promjena. Regulatorna agencija za komunikacije i Odjel civilne avijacije, na primjer, sastavni su i neophodni dio preobrazbe bosanskohercegovačke ekonomije.

Možda je u BiH došlo do određenog zamora generalnim konceptom ekonomske reforme. Često se čini kao da vanjski faktori – Evropska unija, Svjetska banka, MMF, OHR – pokušavaju komandovati bih privredi. Razumno je odrediti preduvjete tržišne ekonomije koje BiH mora ispuniti za integraciju u evropsku i svjetsku ekonomiju, međutim te preduvjete treba i korektno objasniti. U slučaju regulatornih tijela važno je da svi shvate *koristi* koje

moгу imati od neovisnih regulatornih agencija. Efikasni regulatorni organi ne predstavljaju prepreku, nego prednost – oni garantiraju da su prehrambeni proizvodi i lijekovi bezbjedni; oni su garancija da ljekari i direktori škola i piloti aviona imaju prave kvalifikacije i da poštuju profesionalnu etiku. Regulatorna tijela dopiru do onih dijelova ekonomije usluga do kojih ne može doprijeti obična konkurencija. Na primjer, regulatorno tijelo obavezuje autobuska preduzeća da pružaju usluge i izolovanim mjestima, ili pak da pružaju usluge i u vrijeme kada je promet smanjenog obima. Također, u Bosni i Hercegovini regulatorno tijelo zatvara radio i televizijske stanice koje šire nacionalni ekstremizam.

Prijem u Evropsku uniju zahtijeva ispunjenje određenih institucionalnih standarda, uključujući i djelotvorne regulatorne institucije. Da bi sklopila Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, BiH će morati ustanoviti efikasne regulatorne režime. Kao što je slučaj i sa svim ostalim pitanjima iz smjernica Evropske unije, poenta nije u pukom ispunjenju preduvjeta za prijem radi njih samih; poenta leži u provedbi politike koja će BiH približiti Evropi i istovremeno biti od koristi njenim građanima. Na primjer, korektno reguliran transportni sektor olakšaće autoprijevoznicima iz Bosne i Hercegovine pružaju usluge na linijama koje povezuju BiH sa evropskim tržištem. Od toga će korist imati izvoznici, a samim tim i privreda u cjelini.

Vlade u brojnim zemljama diljem svijeta – a ne samo u zemljama u tranziciji ka tržišnoj privredi – suočavaju se sa potrebom da iznađu nove pristupe. Sve veći zajmovi više nisu prihvatljiv odgovor na prekomjerne dugove – odgovor je u povećanju efikasnosti. Rješenje, koje su u većem ili manjem omjeru prihvatile sve razvijene zemlje u posljednjih dvadeset godina, nalazi se u povlačenju vladajućih struktura iz direktnog upravljanja javnim sektorom, privatizaciji preduzeća u društvenom vlasništvu, te stvaranju regulatornih uvjeta u kojima preduzeća mogu poslovati efikasnije i profitabilnije od njihovih nacionaliziranih prethodnika.

Sudeći po iskustvu zemalja OECD-a, jedno je neosporno: privatizacija, osobito kada je riječ o monopolima i javnim uslugama, ne može dati ploda ukoliko poslovno okruženje privatiziranih preduzeća nije adekvatno regulirano. Neovisno regulatorno tijelo ne predstavlja prepreku za njihovo poslovanje, i ni u kom slučaju ne ugrožava efikasnost i profitabilnost preduzeća. Ono jednostavno osigurava da budu sačuvane pozitivne strane tržišta – a to su konkurentne cijene i usluge – u korist društva kao cjeline.

Da bi efikasno funkcionirala, regulatorna tijela moraju imati jasan mandat i potrebni nivo diskrecije, te moraju biti slobodna od političkog uplitanja. Vođenje politike i reguliranje adekvatno su povezani. Svojim povlačenjem iz direktnog upravljanja velikim sektorima privrede, vladajuće strukture se ne odriču odgovornosti za generalnu strategiju. Posao političara je izrada odgovarajuće politike, i to je njihov zadatak i kada su pitanju tijela za reguliranje tržišta. No, nakon što to učine, moraju pustiti regulatorne agencije da rade svoj posao. U tom smislu često dolazi do nesporazuma. Regulatorno tijelo odgovorno je potrošačima, poreskim obveznicima i vladajućim organima. Sa jasnim mandatom i jasno definiranim diskrecionim parametrima, regulatorno tijelo može sačuvati sopstvenu neovisnost i autoritet, a istovremeno efikasno odgovoriti političkim smjernicama.

Tehnike i institucionalne strukture o kojima će se danas ovdje razgovarati odnose se na načine na koje je u drugim dijelovima svijeta postignuta i sačuvana ravnoteža između neovisnosti i odgovornosti.

Efikasno reguliranje tržišta je preduvjet za privlačenje stranih investicija. Investitori neće riskirati novac na tržištu na kome su propisi elastični, ili pak tamo gdje se na različite aktere primjenjuju različita pravila.

Bosni i Hercegovini trebaju strana ulaganja i treba joj slobodno tržište koje omogućava konkurentne proizvode i usluge po najnižim cijenama. Ovo će građanima donijeti neslućene koristi – a BiH će postati zemlja u kojoj mladi žele da žive, umjesto zemlje iz koje žele emigrirati.

Još jednom ću reći: efikasna i neovisna regulatorna tijela nisu luksuz koje zemlje sebi mogu priuštiti tek kada im privreda već postane prosperitetna. Ona su prije svega neophodna da bi ekonomija uopšte počela prosperirati. Na današnjoj konferenciji razmotriće se mogući načini da se regulatorno okruženje uspostavi i primijeni na način koji će svima donijeti prosperitet.

Najljepša hvala